

GANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1903-ko Otsailla-ren
15ⁿEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1903-ko Zezeilla-ren
15ⁿ

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.
Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tívoli, letra B, 2.º derecha.

ILLBARRIA

Ill onen 10.ⁿ mundu au ichi eban gure adiskide Telmo Ibarra izan zanak, Deusto-ko errian.

Ondarroako semea ta euskaldun zintzoa zan. IBAIZABAL-en sorlari edo fundadore-en artean agueri da bere izena.

Bere echekoai lagunduten deutsegu gaur aurkitzen direan samin-al-dian, eta gure irakurlai eskatzen deutsegu arren edo erregru bat bere arimearen onerako.—J. Z. E. D.

ZER DERICHOZUE?

Jakiña da Bilboko uriak beartsu edo ezeuki edo pobreai euren echeetan lagunduten deutseela ta laguntasun onek daukala izena Uriko Onewite echeetakoia. (1)

Laguntasun au jarisstekoa edo ar-kantzetakoa, eskatu eguin bear da, ta era batera, irargui edo probau bere premiñan dagoala eskalea. Ume asko daukan languille bat gaisso batek artu bada ta aloguerik ezin irabazita badago; andra alargun bat ume chiki pilloaz guertatu bada; ume bati echean ugatzik edo bularrrik ezin emonda, beste emakume bategaz azi bear bada, ta oni ordaindu bear jakenaz alogueraren zati bat joaten bada ehetik.... eta abar... orduanche Uriak laguntasuna emoten dau.

Urtearen lenengo illean, joan dan Urtarrillean, 56 guizakumek eskatu dabe laguntasun ori, ta ona emen nungoak direan eurak: 6 Logroño-koak, 13 Burgos-koak, 2 Soria-koak, 6 Valladolid-ekoak, 1 Salamanca-koak, 3 Santander-ekoak, 1 Aragon-ekoa, 1 Toledo-koa, 3 Palencia-koak, 1 Murcia-koa, 1 Asturias-koa, 1 Ali-cante-koa, 1 Leon-koa, 2 Galizia-koak, 2 Naparroakoak, 3 Arabakoak, 4 Bilbokoak eta 5 Bilbo ez beste Bizkaikoak. Bilboko lauen artean dagoz bi, bata Perez ta bestea Ruiz; beste biak andrak, eta bata ocan gaisorik eta iru umegaz dagoana, senarrak alde batera ichita aspaldian... ¡Senar ori be belarrimotza!

(1) Norbaitek barre eguin lefke onetarikoa izen barriak ikusita... ¡eguin dañala gura bada! Estakigu zelan esan Beneficencia domiciliaria, ta gusek aldogan leguez esaten dogu euskeraz, nai ta eharro esan. Euskera ehn-rra maiteago dogu erdera ona baiño.

Orain, guk eztakiguna da zeinbati emon jakon laguntasun ori; guk dakiguna da ausse: Bost bizkaitarren artean dago bat, gueure ezaguna, euskaldun zintsua, ezer irabazteko ondiño gauza eztiran lau semegaz alargun guertatu dana, aloguer guichi (ta ori, daukanean) irabazten dabena, ta berak aloguer-izki au eskuratuten diarduan bitartean ume koitauak echean nok zaindu eztaukana, ta guk eta ezagututen dabeen guztiak chit larri aurkitzen dala ondo dakiguna... bada guizajo onek eskatu dau ta ukatu eguin jako laguntasuna.

IBAIZABALA TA BIZKAITARRAK

(Neure lagun ibinagabetitar Gato-ri)

Anboto mendi edestizuan
Dozu zeure iturria,
Euskel erriko ibai guztien
Aita edo nagusia.
Euskera entzuten jaioten zara
Loikeri barik garbia,
Eta loiturik erdera entzuten
Artzen dozu eriotzia.

Aberasturik ikusten zaitut
Ill biardozen aurrean
Beste ibaichu askoren urak
Dozuzalako aldian,
Baña galdurik azkatuzuna
Len zenduena mendian,
Zeuriak ziran bidietatik
Ibilliten zinananean.

Zu leguez ziran Bizkai semiak
Pozez ibiltzen mendian
Eurenak ziran bideetatik
Bada libreak zirean.

¡Baña galdurik azkatuzuna
Loiturik zure antzian,
Illtera doiaz erdaldundurik
Zure ertzeko Urian!

ERRENTERIA'TAR GORGONIO
Manila-tik.

EUSKALDUN ERDALZALEA

Praisikñazio

I

—Aoko zulora beguira beti...
—¿Nor?
—Praisikñazio.
—¿Nori?
—Bere arreba Maleni.
—¿Zergatik ote?
—Madrilltik datorrenian, asten da angokontuak esaten eta...
—¿Ain arrigarriak dira angokontuak?

—¿Eztakizu, ichuen errian begui-bakarra izaten dala Alkate?

—¿Ichua al da Praisikñazio?

—Illunpean bizi dana, ichuarekin berdin da.

—¿Eta Praisikñazio illunpean bizi da?

—Beñepein orren buruan eztu oraindik egunik zabaldu.

—¿Eta Malen begui-bakarra da?

—Gauzak erdizka ikusten dituna, beguibakarra bezela da, eta Malenek erdizka ikusten ditu, bada ikusten ditu larrosak baña ez arantzak.

—Madrillen larros asko egongo da ba.

—Bai arantzak ere.

—Baña ikusten ezpaditu, ezpalira bezela da.

—Arantza bat sartzen bazaitzu beatzian, ikusi ezta ere, igarriko diozu ezpalitz bezela ote dan, aia ez.

—¿Zer dio ba Malenek Madrillgatik?

—¿Zer dioan? ¡Uuff...! Ango kaliak eta plazak, echiak eta palazioak, elizak eta illerriak, kaballeroak eta Señorak, kochiak eta trenak, soñuak eta dantzak, jente guziak aberatsak, jan-ta-pasian bizi diranak, eta beste milla ta milla kontu. Ara; bi orduan egoten da, asten dan bakoitzian, etengabeko itzaldian.

—¿Eta Praisikñazio?

—Malenen aoko zulora beguira, bere aoa zabalik, eta elderra dariola.

—Sartu zaiozu ba alakoan artazati bat aoon, eta ziri bana belarrietan, eta mesede andi bat eguingo diozu.

—¿Eta Maleni?

—Mingañ-muturra puskahe bat moztu guraizaren puntarekin.

—Ondo da. Gaur bertan eguingo ditut bi gauzak.

II

—Ez; ez naun ba gñedituko Madrill ikusi gabe; naizta urte bete erdigosean igaro, aurratuko diñat diru pis-ka bat, eta... ¡fi, fi fiiiil... á Madrill eta orkonpon toromundo.

—¿Guizona! Orrelako egarria badaukazu Madrill ikusteko...

—¿Egarria? Bai gosea ere. Jan gabe ere biziko ninduken ni Madrillen.

—Besterik ezpada, porteroizat eramango zinduzket ba.

—¿Tortero? ¿Ikatzguintzara? Len ere ondo aspertuta nachion.

—Ez tortero, baizik portero; au da atezai.

—¿Zer? ¿Ateak ere zaitzalleak bear dituzte Madrill orretan?

—Ateak ez; baizikan atetik sartu ta irten dabilzanak.

—Arraietan... danak zaitzalleak bear badizkiñe... ¡malo Malen!... Baña, dana dala. Urkamendira ez; baña beste edozer gauzatarako prest nachion, Madrillera juateagatik.

III

Keriro ermano: El kolkasion ya está buskao para uste. Don Pederiko está comprometente, para estar tú de cuida-puertas y toro sartu-irten.

Benteuste pues mas antes ke es posible—Tu hermana—Malen—Señas—Buen korral (1) 4 entresuela.

Etzukean emango eskutitz urasse ontzako urrebategatik Praisikñaziok.

Irrintzi andi bat eguin eta abiatu zan Madrilleruntz.

IV

Lenengo zortzi egunak igaro zitu-uan ederki Madrillen Praisikñaziok, janta pasian, alderdi guziak ikusten, bere arreba erakustalle zuala.

Berdinekoa dek arraietan-esaten zuan-ango ta emengo bizimodua. Zorroa izan nai likek an bizi izateko.

Oneraño an Praisikñazio larros artean z'illen, bana laster asi zitzaizkion azaltzen arantzak ere.

Bere izenaren lekuan deitzen zioten *Pako*. ¿Baña zertako? ¿Izen galant ura kendu ta izen kosskor bat jarri? ¡Ba, ba, ké Madrillerias!

Diputau bat bezin apaindu jantzita; baña alkandora-lepoa gogor eta zutik, belarriak ebakitzeko zorian. Gorbetak berriz ito bear zuan.

Egun osoan ate ondoan loa kendu eziñez, burua zabuka, kristalen batzuek jo ta apurtuaz.

Erdera ikasi eziñez buru guzia ausi bearrez.

—Eztezazula pumatu, Pako.

—¿Zergatik ez?

—Usai charra banatzen dezulako.

—Charragoa banatzen diñe emen sartu-irtenian dabilzan atso oiek.

—Señorak esaten da eta ez atsoak.

—Señora izen goiti edo gaitzizena den oientzat, eta i ere oien antzekoa aiz. Jakiñ izan baniñ jakin lenago, ké pako...

—Issó, issó...

—Bai, bai, issillik egongo naun; pi-

(1) Fuencarral.

parik ez artzeko; ez kantatzeko, ta ez lorik eguiteko; ¿Zer eguingo diñat ba?... ¿Dantzan?

V

—¿Está Don Federico?
—Don Peditoriko al korrio se á ido, kartas á tirar.
—¿Cuando volverá?
—Pues e... á la buella.
—Esperaremos.
—Pasa usteres pues y asentar en la sopa. (1)

VI

—¿Ha venido alguno?
—Si Señor, tres algunos; un Kallero y dos Caballeras.
—Se dice Señoras y no Caballeras.
—¿Aí tienes esperando en sopa, y betuste pronto.

VII

San Isidroak ziran eta goiz batean dultzeña soñua aditu zuan Praiskina-ziok. Euskaldun talde bat zetorren Fuenkarralko kalia barruna. *Biba la libertad*, deadar eguinta juan zan berak gana Praiskinazio guria, *Buen korrallo* kaleari betiko agur eguinta. Zortzi egun barru bere erriratu zan; eta Elorreguiko mendiaren gallurre-ra juanik, bi orduan guelditu gabe aritu zan kabriolaka eta irrintzika.

Andik aurrera inork aitatzen bazuan Madrillik Praiskinazioren aurrean, onek erantzuten zuan:

¡Aí Madrill Madrill!
Zugandik urruti nabill.
Or bizi baño obe det emen ill.

P. M.

1903ko Otsailaren 9an.

Gaztelako erdereak zor dabena

Españaiko erregue Felipe IV-ri zuzendurik, Madrillgo Erregue-Ikasolak (1) arguitara aterariko erdera orren lenengo *izleguiak* eukazan sei liburuki ta 4.184 orrialde zerrenda (2) biñatan.

Arguitara urtetan asi zan 1726 an, da amaitu zan 1739 an; daukaz 13.365 berba tolozgueak edo *simples*, euroen jatorria era onetan banaturik:

Latín jatorrikoak	5.385
Euskera »	1.951
Griego »	973
Arabe »	555
Frantzes »	202
Italiano »	157
Hebreo »	90
Godo ta beste jatorrikoak	1.179
Zarata-itzak (3).	89
Jatorri ziurrik eztaukeenak	2.784

GUZTIRA. 13.365

(1) En el sofá.

(2) Real Academia.

(3) Liburu ta albistari ta edozein paper izkiraturikoan egon oi diran atal luzengak goitik beera; erdadunak eolunna esaten deitise.

(4) Itz oneek guizako edo naturaleza-ko zaratak zelabait iragarteko edo adierazteko izaten dira, esaterako: *blausada, zurru, larrapast, chisso, zaplada, purustada, taratada*, ta abar. Erdaldunak *onomatopias* esaten deitise.

Ziur gagoz azkeneko 2.784 berba edo itzen artean asko izango direala Euskeratik urtenikoak; bada Españaiko ikasolarien (4) artean, inok badaki euskera, azal-azaletik bakarrik jakingo dau.

Ikusten denez odola ez eze, berbe-tea edo izkuntzea be ondo nabarra edo nastua dauke Egoaldeko gure auzokuok.

...KERIAK

Eraz iragarteko jakin bear dana alkate jaunen batek orman iraatsita jarten badau paperik erderaz eguiña, erriko biztanleak euskaldun dirala ori nire erechian *kirtenkeria* da.

Badoaz pulpitora inoz abadiak euskaldunak izanik euren entzuliak eguiten asten dira erderaz sermoiak azertarako, badira fruturik baguiak?

¡orrechek bai dirala ezerezerkiak!

Bizar ta gorbetadun jaun ichurakuak beti daukez erderaz alkarren autuak; uste dabe dirala eurak jakintsuak eta euskaldunak barriz anka biko astuak *chocolokeri* utsak dira onen kontuak.

Mustur zorrotza daukan *señorita* epelak zear beguiratzen dauz euskal-emakumak, euskera entzuteak galtzen deitsoz zanak, beriala bear dauz lepoan usanak *katukeriak* dira *señorita*-renak.

Baserriko neskato papu biribilla berealasse Bilbon erdazalezen da euskerarik gueiago eztau entzun gura, eta erderaz barriz eztakiz lau berba *jezta* onena bere *gangarkeri* charra!

Bilbon euskaldun diran *senar-emaztiak* erdaldun asten dabez daukeezan umiak, euren ustez eztaizan astotu euskariak ta andi-ichura daioen emon erderiak ugari dira beti *andiputzkeriak*.

Kaletar buru-ariñak erderaz diardu, baserritarren antza nai dabela kendu;

(4) Académico-a.

«guizonak bardin gara» entzungo deitsazu, baiña ori esanarren burua gallendu ausse *faltzokeria* dala uste dogu.

Denderu kirtentzarrak diño bere echetik atearen buruan daukan letrerotik *aquí se vende...* baiña ago issill-issillik jenteak zoratuta erabilli barik ori *astakeria* dala *jez* aldakik?

Maketoak arturik euroen laguntzat guztioz zitak dira gure Euskerientzat, erdalkeria dauke gauza chit edertzat; *keriak* dagozanez gaur artuak ontzat *euskalkeria* daigun ipini *moda-tzat*!

E. BUSTINTZA.

ERREZILGO KIRTENAK

—Aizak Joñisio *jez* berri dek zuen alderdi oietan?

—Kaissio Liandro; gu ondo gaituk *jezta* zuek?

—Gu ere bai. To mutill gauza bat iri esan bear diat. Lengo egun batean etorri zitzaiguan Anton Bobilla, Azpeitiko medikua eta beste bat gainean zituela guere errialde orretara.

—¡Ez dek arraietan makala izango Anton ori, bizkarrean bi guizon zituala joan bazuan Errezillera!

—Anton Bobilla ori ez dek guizona; dek betrolio pizkacho batekin taunpata taunpata eguiñaz edozein bidetan barrena joaten dan *coche*-a.

—¡Ah bai! lengo batean ikusi nian orrelako bat, inpernuko deabruaren guisan chimistak zabaldurik.

—Bada len esan dedan bezela, bazijuan Anton Bobilla bideak goitik, jaun aiek berekin zituala, eta *jez* eguin zietela uste dek Errezilgo batzuek?

—¿Zer eguin bear zioten? Ezne, ur edo ardo pizkachoren batekin gonbidatzea.

—¡Bai zera! Bidearen erdian jarri zioten trongo bat ia pasatzen otezuan eta guero arrika eguin.

—¿Ori ere eguin dute zuen erritarrak? Banachekian lenagotik bazirala kirtenak Errezil alde ortan; bada Tolosako sarreran beste batek makkilla sartu zitzaiokan burpillean belozipeluari, eta an bota zian zilipurdika guizona, bere belozipelu dena puskatuta.

—Ori eguin bada, orainche sinisten diot badirala kirten batuak Errezillen.

—¿Kirtenak bakarrik? *Asta-kirtenak* ere badituk orrelako *astakeriak* eguiten dituzten *barbarometruak*.

—Ori, ori dek itza orrelakuak mezezi dutena; eta agur Liandro.

—Ario Joñisio, urrengo arte (1).

PRAISKU ARRIOLAK.

GURE ESKUTITZAK

Erreteritit

I.

Lengo igandean emengo orfeoia eman zuan Serafin Baroja jaunaren onrran apari bat «Au Panier Fleuri» deritzaion ostantuan. An ikusi guenduan Baroja jauna, urteak ondocho izan arren, asko gazte baiña alaiago, au arkitzen zan jendeari farra ugari eguin arazten. Kantatu zituan berso batzuek Erreteritico erriari donki-tuak entzunaz chalo asko. Ondoren kantatu zuan orfeoia opera Pudente, zeñan letra dan jaun onena; eta esan zuan, etzala beñere arren barrenan ergai artan bezelako alaitasunik arkitu. Asko goratu zuan orfeoiko jendea, esanik arritzen zela Erreterian orren ederki kantatzia. Chit pozik guelditu ziran denak, ala Serafin Baroja jauna, nola orfeoiko jendia; eta asko alaitzen guera esagutzia eta bostekoa emateko zoriona izan degulako. Urte asko munduan opa diogu Baroja jaunari, eta jarrai dezala orain arte bezela gure euskera maiteaz oroitu eta zabaltzen.

RAMÓN ILLARAMENDI.

II

Poz aundia artu nuen joan dan ateko gueian irakurri nuen Erreteritico eskutitzarekin. Milla esker ematen dizkat eskutitz ori izkribatu zuenari euskaldun askoren aldetik.

Eguia dio: orain artean euskeraz emengo biltokian eguin diran festak ikustera jendea chit pozez joan da beti, naiz sarrerako chartela guchi edo asko kosta; eta berari bezela iduritzen zait erderaz lau egunetan illabeteen barru eguingo balira erderaz festak, pagatuta, ez litzakela beteko biltokia, ez lau aldiz, baizik ezta beñ bakarrik ere, euskerazkoak eguin diranean bete dan bezela. ¡Zer bete bear du! ¡Eguin dezatela prueba eta ekusiko degu! Gaiñera aguintzen degu ez degula or zenbaitek euskerazko festarengatik esan dituztenak esango guk erderazkoangatik.

«Euskaldun batek» ondo dion bezela aguertu da ederki jendeak gure itzkuntza oso maite duela biltokia betiaz beti, eta nola euskaldun asko baitiran orfeoia jaio edo sortu baiño lenago eta gueroztik berari gogoz lagundu diotenak alduten moduan, etzait beste munduko gauza iduritzen laguntzaille guztien onrran illero ematen dan festetan euskerazko zer-bait eguita; zergatik badira asko kejatzen diranak; (eta arrazoi aundia dute) euskerazko festak ikustea beti pagatu eguin bear dala, eta erderazkoak ikustea berriz etzala deus kostatzen beñere.

Uste det nere adiskide Anto Ola-

(1) Guertatuak, Tolosako *velocipede*-arena napaldfino, eta *automovil*-arena oraindik denbora guchi dala.

ran-ek alduen guztia eguingo duela bere ama maitean bularrean ikasi zuen izkuntza ederraren alde, eta gañerako bere lagunari ere bidezkoa idurituko zaiotela azaldua guelditzen dan naia edo desioa.

ENRIKE ELIZECHEA.

Zarauztik

Artezkari jauna; IBAIZABAL-en 58-garren gueian nola esaten duten apaizen kontra jarri gueralda, ori esatea da Jaungoikoaren legueko zortzigarren agianduaren kontra joatea, ta lagun urkoari gaitziritzia idukitzea eta zer, gure euskara maitearen alde irten gueralako gu apaizen kontra? Ez, milla bider ez; ziur nago euskara maite duenak apaizak maite dituela.

Illaren 7-an ill da 28 urteko apaiz gazte Frantzisko Arruti jauna, emengo Aierdi deritzaion baserriko semea; ordendu zan Amerikan, ondoren artu omenzuan baztangak edo naparriak; gueroztik nola etzan arkitzen ondo bere osasunean etorri zan bere jaioterri onetara, zerbait konponduko otezan; baiña nonbait bere gaitza zeukan birietan sartua, zerbait ondo zebillela ta oso pozgarri zegoan denboran arrapatu du gaitz berri bat, zeinek eraman duen mundu ontatik, gure esaterako zerura betikotasun guztian berak ainbeste maite zuen Jaun betikoaz gozatzera; ala guerta dedilla.

Ara emen zein ponpa aundian eguin dan beraren obiratzea. 9-garren goizeko 9 $\frac{1}{2}$ -ak, zan ordu autua, kalietan jende dana ikusten zan beren soñekorik onenak jantzirik, eta Pedro Perez Otegui anaia jaunen fabrikak beren ateak ichi zituzten (ondo eguiña, jaunak, urte azkenean etzerate beartsuago izango). Aguiundurik zegoan orduan atera ziran eleizatik apaiz jaunak beren apaiznagusi Bidaurre jauna kapadun zala, jendea arkitzen zan beren billeretako zintak jantzirik norbere karguak aguintzen dioten bezela; esan didate 500 anima izango zala, neretzako gueiako, oben artean arkitzen ziran alkate jauna, errejido-re ta erriko aundizki danak; apaiz jaunak asko ziran, danak euskaldunak, meza ondoren avemariak gure izketa maitean esaten dituztenak; emen ikusi ditut Aiako, Laurgaingo, Alzolako, eta Urdanetako erretore jaunak beste apaiz gazte askorekin. Gorpua jaso zuten lau apaiz bere lagunak, erriko semeak, Felipe Korta, Benantzio Amezti, Juan Legarra eta Frantzisko Manterola jaunak; meza ondoren arturik gorpua jaun obek abiatu zan prozesio edo eliz-ingurua obia ematera, laguntzen zuala jende guziak eta erriko musikak, ortarako jarria dagoan soñua joaz Ederki Zarauztarrak, erregue guztien erregueren ministro jaunari eguindiozute beti oroituko dan asken agurra; ori bera diot erriz kanpotik etorri diranagatik, eta esan didate milla esker emateko IBAIZABAL-en bitartez.

Lengo egun batean esan dit nere lagun batek nola illaren laugarren igandetan eliz-jai ondoan eguiten duten billera Aita San Frantziskoren irugarren ordiako kargua duten anaiak, eta danak euskaldunak izanik, eta gueienak nekazaleak, erderaz itzeguiten dala, eta askotan guelditzen dala zer esan dan eztakiela, eta lengo billera batean nola esan zuan ia elitzaten egokiago euskeraz mintzatzea, etzala izan galdera ori guzien gogokoa. Samintzen du biotza onelako albisteak, batez ere emen Zarautzen, erri guzian, kendu ezkerro Guardia Zibillak eta Karabiñeroak, 3.000 arimatik eztira 12 erdaldunak, eta ala ere badira erdara mintzatzen diranak.

Zuk, lagun, urrengo billeran ere aipatu euskeraz bear dala itzeguin, eta aditzen ezpadute, IBAIZABAL-en astinduko dira.

JENARO ELIZONDO.

Otsailaren 9.^a

TOLOSATIK

IGUESBIDEA

—¡Au pena! Isildu dira Donostiko «El Correo de Guipúzcoa» izendatzen dan periodikuan egun guchi onuntz gure parroikiko apaiz batzuegatik euskal maiteak dirala ta ezdirala ekin dioten jendeak-au esanez zegoen Pello, uste gabe ta garaia baño len ezpaita edo *disputa* hura bukatu zala ikusi zuanean. Kalean gora si-juala guelditu zitzaion izketan guertaera enen berri jakinaiean zebillen guizon pacharako bat eta, kortesi guziarekin agurtu ondoren, eguin zion galdera au.

—¡Aldakizu, Pello, zergatik alde batera utzi duten Euskalzale-eta beste Euskal maite oiek (1) lau edo bost egun onustik alkarren artian zekar-kiten bealerta edo *diskusioa*?

—Nik ez. Jakiteko antziz negon, bai, baiña ez det burauzik autsi orain dik jendeen aoetan dabillen berri orrekiñ.

—Marmarra zerbaitena entzun da ba *lapiz-rojo* emendik *lapiz-rojo* andik,

—¡Nor da *lapiz-rojo* ori? Maketaniko belarri-motz oietakoen antza ematen diot, guretarra izateko atrebituchua dirudi.

—Ez, guizona, *lapiz-rojo* ez da zuri deritazuna. ¡Ez dakizu lapitza zer dan?

—Bai: arraiak eguiteko arotzak eta... ibiltzen dutena.

—Ori bera; ta *rojo*?

—*Rojo*, gorria.

—Orra ba *lapiz-rojo* zer dan aguro ikasi.

—Ori ala da baiña, oraindik eznaiz konturatu ta zuk ere ezdirazu aguertu lapitz onek zeinbat lezaken eta norgandik eta noiz leguez eskuztatu liteken gauzak bat batean isildu arazteko arrazoia zeñen alde dagon ikusi baño len.

—¡Arrania, Pilosopokeri asko nai ziñuske neregandik jakiñ! Nik ezda-kizkit gauz oiek, baiña bai agintzen dagonak naiduana eguiten dala ta gustiz erreza dala lan oiek eraguin arazten.

—Trebea zerala aditzerak baditut; mesedetza artuko nuke gai ontan argui, guchi bereik, eguingo baziazuke. Prest nago zuri entzuteko, ta asi ziñezke.

—Eguizu kontu periodiku edozeñetan esaten detala, gure parroikiko apaiz batzuek Aitor-en seme galduak diruditel, euskera maitatzeko lekuan bastartu eziñik dabilzala; eta apaiz oietako batek edo biek azarre aundia-kin eta guztiz pipertuta erantzuten diratela esanaz: Dembora guzietan izan dira hereje edo fedetzaiak. Beti Elizak izan ditu etsaiak; beti gure Ama laztan onek biotzeko samintasunakin ikusi ditu bere seme gorrotgarriaren lanbide galgarriak; askotan negar malko mingarriakin busti ditu beguiak, bere seme leialen lau erdi eguindako gorputzetatik galgaraka odola isurtzen ikusirik; eta lengo pena ta gogortasunak guchi balira bezela, oraiñ, gure gaurko egunetan, Jaungoikoaren pakean bizi diran erri erligiosoetik, alchatzen ikusi ditugu kristau epel batzuek gure Ama Elizari berriro guerra azaldu nairik bere apaiztaldea jostallu artuta oien bizkar farra algaraz eguñez.

Itz lodi ta aín soñu aundikoak periodikuan irakurten dituztenak, esaten dute: «egui aundia, ez dakit apaizen kontra dabilzatan oieri zergatik eragozten ezdioten orrelako gauz ichuziak eskribatzen. ¿Nun dira ta zertan daude periodiko orren ja-beak?»

Orduan emengo ta ango Jaunchoak alkar billatzen dira, ateratzen dute *lapiz-rojo* eta *ri* ta *ra* gurutze bat eguiten diote eskutaratzen daio-ten lenengo eskutitzari (diru paltzua balitz bezela *esto no pasa* esanaz), isiltazun aundienean guelditzen dala, traba orren bidez, guk oso erabakia ikusi nai guenduan bealerta edo *diskusioa*.

—¡Alaña! — zion Pelloren lagunak. Elorrisko makilla-ren golpearri traba polita jartzen badaki norbait. Ni bildur banaiz nere arrazoi indargabeak lotsagarri utsiko naute-la ta gañera ondorengo zaparradak on aundirik eguingo ezditala, esan nezake beti izan dirala hereje edo fedetsaiak; Eliza señek gorrotatu ezdala beñere falta izan eta beste oien antzeko sermoi gaiak, ¿ez da ala?

—Bai, bai; iguesbide egokigoriz ez da erreza beti billatzen.

—¡Eta ori eguin aldute Tolosako apaiz euskal maiteak?

—Eskutitz au gueiegui luzatuko ezbalitz erantzungo nizuke gaur, baiña urrengo lenengo guei-rako utziko det.

IZENGORDEA

1903-ko Otsailla-ren 11n.

ARDUAREN IPUIAK ⁽¹⁾

Arduaren ipuiak
Asko ta luziak
Ezin esan nezakez
Nik oraiñ guziak,
Orregatikan ere,
Bere chit zaleak,
Ara emen nolabait
Onak albisteak.

¡Zeinbat guizasemekin
Du burla eguiten
Matsaren urbeltz urak
Igaz eta aurtan!
Edan ardura gabe,
Dio, merke nago,
Zuen sabel barruan
Ongui naiz egongo.

Asi eta naiago
Merkeaz pozturik,
Denbora guchi barru
Ongui beroturik,
Ezta andik aurrera
Senide pobrerik,
Gaztaina eta arto
Ez gari urrik.

Trago baten ondoren
Lastercho bestea
Fortuna askorentzat
Jarrita egotea
Jaikitzen diranean
Dirade kontuak
Nola aurkitzen diran
Belaun ta buruak.

Bide guziak dira
Berentzat estuak,
Mutillen parregarri
Dijoaz gauak,
Begui gorrituekin
Ekusi ezinik
Nonbait guelditu arte
Lupatzan etzunik.

Batzuek asten dira
Orduan kantatzen
Non da baleudez leguez
Oe bigun baten,
Besteak atzaparrak
Guziz zabaldurik
Lupatza isten dabe
Ongui markaturik.

Jira eta biraka
An jaiki ezinik
Ezta erraz aurkitzen
Urde ain zikiñik;
Orra zertara duan
Guizonak burua,
Maitetu dualako
Larregui ardua.

Gabak asko emanda
Gueien gueienean
Dirade echeratzen
Ez ordu onean,
Batzuek bereala
Oera sarturik
Diote ez dutela
Gaitzeko katurik.

Beste batzuek berriz
Diote pozarren

(1) Berak beren buruari, ipui diote izan edo ori, or eguiz ala diralako.

(1) Paper zaar zaar artean aurkiturikoak dira. Ezta-kigu nok eguñak.

Ez diradela inoiz
Lurrera erorten,
Baina beren buruak
Ongui lainotuak
Ala gassoak daudez
Ongui moskortuak.

Pipia aterata
Ezin ondo sutu,
Edo bai bereala
Laster amatatu,
Au da señaile ona
Guizonen artean
Tabernatik ehehera
Dijoazenean.

Or ta emen guelditu
Pausu bakoitzean
Mormoretan jardun
Bakar bakarrean,
Eguia esateko
Dute bai laguna,
Artan asi ezkeror
Chito ezaguna

Erderazko izketa
Dute chit maitea
Lotsaria bezela
Euskera eguitea,
Itz bero bakoitzean
Lurrera chistua,
Eta ez moskorraren
Señale gaiztoa.

Ardoz bete ezkeror
Eta ez chacharrik,
Ez bera bildurtzeko
Zenso eta zorrik,
Ezpadu ere emango
Tabernan pagurik

Larga du saltzaillea
Guzia pozturik.

Zarrak aztuten dira
Beren urteakaz,
Ichu eta errenak
Eri guziakaz,
Issillak berriketan,
Atsoak kantatzen:
Eztet nekatu gura
Gueiago kontatzen.

IZKIRIMIRIAK

Eizean, eizean bezela

Austriako enperadore Frantzisko José eta Sajoniako erreguea joan omen ziran bein, beste askotan bezela, eizera. Illunabarrian arkitu ziran oso nekaturik; beren jantziak autsez estali eta, praketatik eta chamarretatik zatia zerariela arantzak eta larrak bidean eguin zizkioten merioz; itz batean, arkitu ziran planta guziz eskasean.

Ontan ikusten dute baserritar bat bere burdi chiki edo burhoe batekin, eta jaun andi aiek alkarri beguiratuaz diote.

—Eizean, eizean bezela; guizon orrek nai badu, goazen burdi char ortan.

Esan da eguin, baserritarrek baimena emanik, irichi ziran urira. Sakelan eskua sartu zuan enperadore jaunak arri bere mesedea gainezka saritu naian, eta esaten dio:

—¿Badakizu, guizonehoa, zein guerran gu?

—Ez nik.

—Gu guera Sajonia-ko erreguea eta Austriako enperadore.

—¿Eta zuek badakizute, dio baserritarrek, ni zein naizen?

—Ez; ¿zein zera zu?

—Bada ni naiz *Persia-ko Sha*.

Au esatearekin batean jotzen du zaldia oju eguiñaz:

—¿Ez daukate ni toriatzeko gogo charra arlote bi oiek!

Aitorren alaba
J. A.

Kristiñautu zanetik gueiago elizan izan etzan baserriko mutikote bat eroan eban bere aitak errira, chaalari atzetik eraguitera; ta ingurura urreratu zireanean, elizea ikusita dirautsa aitari:

—Ori da a... a... a... ko zuek elizea dala esaten dozuen eche aundia?

—Bai, orisse dok.

—Orra ¿noiz etorri bear da ba?

—Jai ta domeketan; euk be etorri bearko dok urrengan.

Alan ba, guertu ipiñi eben mutiko ori praka barri, arando-chapel da makilleaz elizarako, ta esan eutsen kontuz eguin eikeala guero, besteak eguiten eben guztia, lenengo ondo eurai beguituta.

Joan eta ipiñi zan eliz-barrean guizonezko tartean, da baziarduan, echekoen esana gogoan ebala, batera-bestera beguira zer eguiten eteenben ikusten; da alako baten atzekal-

dean egoonak gogait eguinda ikaski jo eban kaskarrean bere makillechuz, adi egon zedin; baita mutill trokota be orduan, jaso bere makillea gora esku biakin, da asi zan esker-eskuma inguruko guztiak burutik beera jotzen, brist eta braust, arik eta ingurukoak oratuta, nekez guelditu eben artean.

Mezia entzunda erriko ardanteguiran joan zirean guizonak, eta mutill ganguelua be sartu zan areen atzetik eta bere pisuko chaala zerehubaitetako izango litzakela sesinetarako esanda, ipiñi eben alondeguiko pisuetan, da eun da berroguetamar libra eukazan.

Onakosse morroskoak asten zirean baserrietan artoaz da morokillaz, inok be ikusi barik. CHISSUA

Onetariko eskaerakaz kiskalduta eukan aita aspaldian, da onek orosi eban paper andi bat, eta azpitik oguerleko bat jarri ta ganetik lapiz bategaz diruaren irudia atera eban oguetabost bider; bialdu eutsan paper au oguetabost irudiakaz eta eskutiz onegaz:

«Seme maite-maitea: Pozarren artu ta irakurri ioadat ire eskutitza. Aonégaz ioazak eskatu deustaazan oguetabost oguerlekoak; eta, ene semechoa, bearrean aurkitzen azanean eskatu ardura barik, *moldea echean iaukaguk-eta*.

Eure aita maitati.

BERENDIA.»

LA EDITORIAL VIZCANA derichon moldagintzan
Gran Via, 26 eta Ladresma, 15.

IBAIZABAL

BIZKAITARREZ ETA GUIPUZKOARREZ EGUIÑA

Euskalerrian 3 peseta urtean

Erdalerrian 6 „ „

Guei edo numero bakochea chakur chiki bat

Astean Asteangoa da, ta igandeetan edo domeketan urtetan dau

Suskriziño lekua: Bilbon, Dendari kalean (calle de la Tendería), 19

JAUN JOSE ASTUY-RENEAN

Redakziñoa: Bilbon, Tiboli, letra B, 2.º derecha

Iragarriak

1.º orrialdean peseta 1 lerroa

3.ª „ „ 0,20 „

4.ª „ „ 0,15 „

Beste klaseetako iragarriak itundu edo conbenidu bearrekoak izango dira

Aurretik pagau bear dira, bai suskriziñoak eta bai iragarriak